

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1992.
JÚLIUS-AUGUSZTUS
CXXVII. évfolyam

A tartalomból

„... én az erdőt nemzeti tőkének, nemzetünk úgyszólván utolsó tőkéjének tartom, melyet nem szabad megtámadnunk, eltékoznunk, melynek megtartásában és nevelésében kormányoknak, egyeseknek, községeknek s az egész nemzetnek, törvényhozásnak és népnevelésnek közre kell működniük.”

197. oldal

Ezért a teljesítményért a magyar erdésztársadalmat és mindazokat, akik e nagy munkában részt vettek, elismerés és köszönet illeti.

201. oldal

Látszólag tehát minden rendben van, jogi és anyagi felelősségrevonás nincs, csak éppen az ország lett szegényebb egy értékes erdővel.

212. oldal

VÁNDORGYÜLÉS '92

215. oldal

A fa termelése már megvalósítja azt, amit másutt energiareformként tüntetnek fel: a napenergia hasznosítását.

218. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata.
CXXVII. évfolyam 7-8. szám
(1992. július-augusztus)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tajjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Gyöngyössy Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimimé, dr. Kovács Mátyás, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio KFT ügyvezető igazgatója. Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Tanács krt. 5/a.
 Telefon: 1412-890, 1325-186.

Nyomdai munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.
 Munkaszám: 1992-0085
 A kézirat lezárva: 1992. július 1.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlap-kézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.
 Az évi előfizetés ára: 10 USD

СОДЕРЖАНИЕ

КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ЛЕСОРАЗВЕДЕНИЮ НА БОЛЬШОЙ ВЕНГЕРСКОЙ РАВНИНЕ	212
Е. НЕЙССЛЕЙН: Территориальная идентичность как строительный кирпичик Европы	218
Г-не КОВАЧ: Возможности биологической борьбы с Heterobasidion annosum	230
ПОЗИЦИИ ОТНОСИТЕЛЬНО ПОЛОЖЕНИЯ ТРАНСПОРТНОГО ОСВОЕНИЯ ЛЕСОВ В ВЕНГРИИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ НЕОБХОДИМЫХ МЕРОПРИЯТИЙ	233
Т. ПАПП: Какой должна быть плотность лани для поддержания мирового имени в Дюлае?	237

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Jerôme René: Alföldfásítási konferencia	195
Láng István: Kaán Károly munkássága	197
Dr. Lovászy Csaba FM helyettes államtitkár előadása	201
Oxigén. A Magyar Rádió ökológiai magazinja	304
Hozzászólások egy sajtótájékoztatóhoz	206
Óvári Ilona: Az Erdőfenntartási Alap működtetéséről	211
Az Országgyűlés 1992. évi tavaszi ülészakának június 8-9-10-i ülésének jegyzőkönyvéből	212

VÁNDORGYŰLÉS

Szaniszló Gáborné: Tolcsva történelmi múltjának rövid áttekintése	215
A HÓNAP KÉRDÉSE:	
Kollwentz Ödön: Hát már itt tartunk?	217
Anda István: Vándorgyűlés Vorarlbergben	218
Erwin Niesslein: A területi identitás mint Európa építőköve	218

ERDŐVÉDELEM

Szedlák Tamás - Dr. Szodfridt István:	
Agroerdőgazdálkodás: a trópusi területek ígéretes lehetősége	224
Dr. Bartha Dénes: Óriási nyárfák	226
Vida Gábor: A biológiai sokszínűség. Rend a káosz mögött	229
Dr. Kovács Gáborné: Gyökérrontó tapló elleni biológiai védelem lehetőségének vizsgálata erdeifenyő-csemetéknél	230

ERDŐRENDEZÉS - FELTÁRÁS

Guth Zsolt Erdőfeltárási hálózat fejlesztését megelőző...	232
Bogár István: Állásfoglalás a magyarországi erdőfeltárási helyzetéről...	233
Szélessy György: A jelen erdőrendezése egy erdőrendező szemzőgéből	235

VADGAZDÁLKODÁS-VADÁSZAT

Dr. Papp Tivadar: Mekkora dámállománnyal tartható fenn a világhírnév Gyulajban?	237
Jerôme René: A FIDESZ az erdész-vadász ellentét tisztázásáért	239
A FIDESZ zöld frakció álláspontja a vadkár kérdésében	240
Gera Pál: Javaslat a vadászható állatfajok listájának a megváltoztatásához	241

CSEMETEKERT

Bordács Sándor: A tölgy szaporítóanyag-termelés változásai 1988-1991 között	242

ERDŐKERÜLŐBEN

Kiss Ferenc napok Szegeden	244
Igy látom az erdőt	246
Kató Pál: Két fehér fogoly	249

KÖNYVESPOLC	251
EGYESÜLETI HÍREK	254

INHALT

Tieflandaufforstungs Konferenz	212
E. Niesslein. Räumliche Identität als Baustein für Europa	218
Frau Dr. Kovács: Untersuchung der Möglichkeit biologischer Abwehrmassnahmen gegen Heterobasidion annosum	230
I. Bogár: Stellungnahme in der Lage ungarländischer forstaufschliessung und vorschlag zu den nötigen massnahmen	233
Dr. T. Papp: Mit welcher Grösse des Damwildbestandes ist der Weltruhm haltbar im Rewier Gyulaj?	237

CONTENTS

Conferens on the great plain afforestation	212
Niesslein, E.: Territorial identity as basic principal for Europe	218
Kovács, G.-né: Possibilities for biological methods of controlling Heterobasidion annosum	230
Bogár, I.: Position on the state of the opening-up the forests in Hungary and proposal for next tasks	233
Papp, T.: What size of game stock of fallow deer is needed to keep up the world-wide fame in Gyulaj?	237

ALFÖLDFÁSÍTÁSI KONFERENCIA

Kaán Károly születésének 125. évfordulója alkalmából

A 125 év ünneplésre egymagában még nem alkalmas. Az ilyent nálunk annak idején — nem kis ellenkezésre és személyi okokból — az egyetem vezette be. *Kaán Károly* eszméit idézni, magunkévá tenni és megvalósítani azonban szakmánk mai helyzetében és körülményei között rendkívül időszerű. Napjaink szponzorálási gyakorlata ezt ez alkalommal az alföldfásításra korlátozta.

A Magyar Tudományos Akadémia, az Erdészeti Tudományos Intézet, az Erdészeti és Faipari Egyetem, egyesületünk és nem utolsó sorban Püspökladány város önkormányzata ez alkalommal Püspökladányban, a jubiláns alapította szikkísérleti állomás területén és környékén tudományos konferenciával, helyszíni bejárásal emlékezett, vette számba Kaán Károly eszméinek mára is kiható mondanivalóját, és adott buzdítást az azokban foglaltak megvalósítására.

A kétnapos konferencia a városi művelődési központ valójában minden igényt kielégítő színháztermében és egyéb helyiségeiben zajlott. Házigazdaként a város polgármestere — *dr. Farkas Dezső* — üdvözölte a szép számban megjelenteket, majd költői ihletésű és a fásítás iránt igaz elkötelezettségről tanúskodó szavakkal nyitotta meg az ülést, adta át a szót az előadóknak.

Elsőnek *dr. Tóth Albert*, a körzet országgyűlési képviselője jó irodalmi tájékozottsággal és helyismerettel sürgette a tervezett tájgazdálkodást a helyzet által indokolt türelemre és kitartásra buzdítva. Ezt követően a földművelésügyi miniszter képviselőjében megjelent *Lovászi Csaba* h. államtitkár átfogóan ismertette a

tárca területhasznosítási elgondolásait, majd *Keresztes K. Sándor* környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter vázolta ágazatirányítási elgondolásait. Komplex regionális és fenntartható területfejlesztés tervezését sürgette a tudósok és az illetékes szakemberek meghallgatásával, az egész lakosság egyetértő közreműködésével.

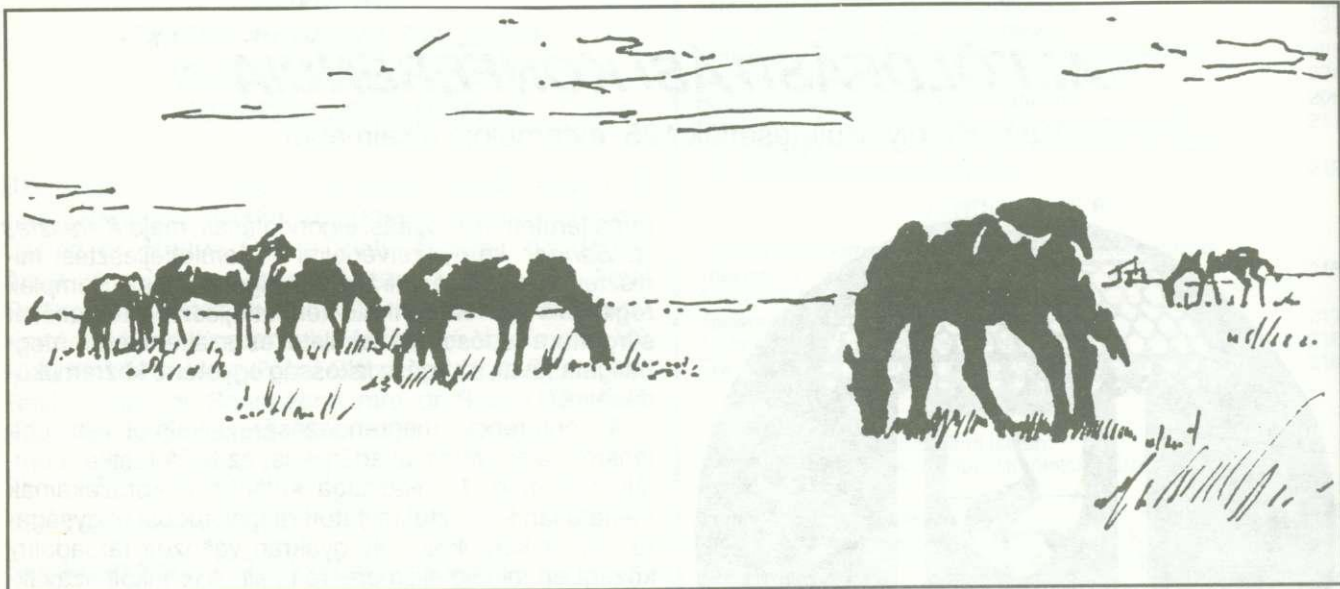
A konferencia megrendezésére alkalmul vett jubilánssról *Láng István* akadémikus, az MTA főtákará emlékezett meg. Munkássága különböző korszakainak méltatásán keresztül mutatott rá igaz tudósi nagyságára, ami a korunkban oly gyakran változott társadalmi közegben mindig elismerésre talált. A fennkölt szavakhoz csatlakozva a polgármester bejelentette, hogy a város képviselőtestülete a kaáni eszmék eddig megvalósult eredményeinek láttán határozatot hozott a további megvalósulást elősegítő alapítvány létrehozására. Az alapító oklevelet bemutatva a kuratórium vezetésére *dr. Tóth Albert* országgyűlési képviselőt kérte fel. Ő ezt örömmel elvállalta.

Az eléggé nem értékelhető, szép gesztussal keltett hangulatban a konferencia résztvevői kivonultak Kaán Károlynak az Erdészeti Tudományos Intézet Kísérleti Állomása kertjében 35 évvel ezelőtt felállított szobrához. Itt *Schmotzer András*, az egyesület elnöke tartott ünnepi beszédet, majd a rendező intézmények megjelent képviselői koszorúkat helyeztek az emlékműhöz.

A konferencia folytatására az elnökséget *dr. Bondor Antal*, az intézet főigazgatója vette át, és elsőnek az erdőgazdálkodás világméretűen általános jelentőségét ecsetelte. Utána *dr. Hevessy József*, Debrecen megyei jogú város polgármestere kellő felkészültséggel és mély meggyőződéssel fejtette ki a társadalom szerepét az alföldfásítási program megvalósításában. Ezt soron követték kutatóink előadásai. *Dr. Führer Ernő*, *dr. Járó Zoltán*, *dr. Szodfridt István* a klíma, a talaj és a víz meghatározó alföldfásítási szerepével foglalkozott.

Rakonczay Zoltán tanszékvezető egyetemi docens ezt az alkalmat használta fel ahhoz, hogy — lojalitását többször is kifejezve — annak a nézetének adjon kifejezést, miszerint közvéleményünk eltúlozza *Kaán Károly* eredményeit. Adatai szerint alig valamennyi megvalósulás esik ezen nagy elődünk idejére. Szavait később *dr. Erdős László* tette helyre azzal, hogy megállapította, Kaán Károly szellemi öröksége volt az, ami 1945 után oly nagyvonalúan megvalósult. Több, korábban is megjelent ismertetés után *dr. Mátyás Csaba* egyetemi rektorhelyettes tartott nagy felkészültségről tanúskodó előadást az élővilágfejlesztés érdekében a génmegőrzés jelentőségéről. Szavait figyelve és az európai szakirodalomra gondolva felcsillant a remény egyetemünknek jobban a biológia felé fordulására...

A napot már estebe hajlóan *Haraszthy Lászlónak*, a Világ Természetvédelmi Alap (WWF) magyarországi

szakértőjének felszólalása élénkítette. Visszautasítva a felkínált mikrofont, bozontos szakállába fulladó szavakkal igyekezett megvédeni azt az információt, amit az erről napilapjainkban ismertetett sajtótájékoztatón adott. Szavait a terem végéből alig lehetett érteni, így a reájuk záporozó válaszok csupán az újságokban megjelentek ismeretén alapulhattak. A szakmában kelt felháborodásnak többek között *Schmotzer András*, *Göbölös Antal*, *Dauner Márton*, *Barátossy Gábor* adtak hangot, tiltakozva a közvéleménynek ilyen félrevezetése ellen. Az elnök a vitát végül is elnapolta. Ezt még megelőzően *Horváth Sándor* szót emelt a készülő három törvény ügyéről és a természetvédelmibe nekünk, erdészeknek is beleszólási jog biztosítását kérte.

A szellemileg fárasztó napot este tábori vacsora követte a szikkísérleti telep parkjában. Ahogy végignézttem a résztvevőket, úgy éreztem, hogy egyedül az én meghatott szemeim előtt rémlett fel a hajdani puszta szik képe... Másnap folytatódott az ülés. *Dr. Oroszi Sándor*, az MM főigazgató-helyettese kiterjedt alföldfásítási történelmi kutatásainak eredményeiből kötött csokrot abból a szempontból, hogy területen és pénzen túlmenően milyen állami adminisztratív intézkedések alapozhatják vagy akadályozhatják a fásítást, erdőtelepítés létrejöttét. Rendkívül figyelemre méltó szavait *dr. Tóth Béla*, az intézet nyugdíjas tudományos tanácsadója folytatta. A tájból kiindulva az ott eddig eltöltött életének tudományos és gyakorlati eredményeit sorolta a recenzens által sajnos alig követhető és épp ezért feltétlenül teljes terjedelemben közzéadandó módon.

Dr. Erdős László, az Állami Gazdaságok Központja ny. erdészeti előadója, szaktanácsadó a nyugat-európai mezőgazdasági struktúra változásából következtette a hazánkban ilyen művelés alól rövidesen felszabaduló terület nagyságát, s kerekén egymillió hektárra becsülte. Rámutatott, hogy ennek hasznosítására legkézenfekvőbb alternatíva az erdőgazdálkodás. A jobb termőképességű talajokon a fatermesztés célú művelésnek a mezőgazdaságiéval szemben magasabb gazdaságos-

ságát részletes számításokkal támasztotta alá, míg a gyengébbeken egyéb tevékenységet — energiaerdőt, apróvadás vadászterdőt — javasolt.

Barátossy Gábor egyesületi főtitkárunk az erdőnek az Alföldön az országoshoz és más tájakhoz viszonyítottan elmaradott jóléti hasznosítására mutatott rá. Ennek fokozatos kiépítését szorgalmazta, de figyelmeztetett, hogy csak a lakosság tényleges igényére szabad építeni. Végül *Dauner Márton*, az FM Erdészeti és Faipari Főosztályának vezetője kívánt az idetartozó, de eddig szóba nem kerültéről beszélni. Az erdő jövőjét alapozó tulajdonlasi törvénnyel kezdte, majd minden erővel arra buzdított, hogy a negyven év alatt a tervezdésre begyöpösödött erdészeti szemléletünket az új, a piacgazdasággal meghatározott gondolkodásra fordítsuk. Tájékoztatót arról, hogy ezen a téren milyen új intézkedések történnek, milyen új gondolatok, tervek foglalkoztatják a minisztériumot és más országos, sőt ma már európai szerveket is. Az előadáshoz hozzátartozva *dr. Göbölös Antal* a kárpótlással kapcsolatos intézkedések — földhivatalok, kárpótlási hivatalok stb. — számára nyújtott állami támogatáshoz hasonlóan az ilyen ügyek intézésével súlyosan terhelt erdőfelügyelő-ségek, erdőrendező-ségek számára is erősítést kért.

Dauner válaszában az igény jogosságát elismerve, kiegészítésében az ország általánosan rossz gazdasági helyzetének figyelembevételét kérte.

Néhány helyi jelentőségű felszólalás után a programmal előirányzott idő lejártával az elnök az ülést lezártan nyilvánította azzal, hogy a személyes beszélgetések során kialakultaknak megfelelően a konferencia eredményét egy bizottság fogja összeállítani, és azt minden érdekelt fórumhoz eljuttatja. Az eredmények kiszűrését, a bizottság összeállítását az elnök a konferenciát követő helyszíni bejárásra bízta. Így ezzel a konferenciának csak a zárttéri munkája fejeződött be, az tovább folytatódott, és végső eredményét majd a bizottsági jelentés tartalmazza.

Jerôme René

LÁNG ISTVÁN

Kaán Károly munkássága

A Magyar Tudományos Akadémia tagjai című kiadványban Kaán Károly életrajzi adatait így foglalták össze nagyon röviden és tömören: erdőmérnök, gazdaságtörténész, született Nagykanizsán 1867. július 12-én, meghalt Budapesten 1940. január 28-án. Levelező taggá választották 1924-ben. Székfoglaló előadását 1924-ben tartotta „Elváltóságok az Alföld képében” címmel.

Több alkalommal emlékeztek meg *Kaán Károly* tudományos, szakmai és közigazgatási tevékenységéről. Én is elolvastam *Molcsányi Gábor* megemlékezését, melyet 1940 decemberében mondott el az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésén, *Lády Géza* cikkét, amely az Erdőgazdaság c. folyóiratban jelent meg 1954-ben. *Madas András* avatóbeszédét, amelyet itt Püspök-ladányban tartott 1958-ban és *Oroszi Sándor* cikkét, amely az Agrártörténeti Életrajzok című kiadványban jelent meg 1985-ben.

Ezek a különböző történelmi korszakokban íródott értékelő megjegyzések érthető módon igyekeztek *Kaán Károly* alkotásaiból kiemelni olyan elemeket, amelyek jól illeszkedtek az adott időszak uralkodó szellemi és ideológiai irányzataihoz.

Molcsányi Gábor megemlékezése végén így ír: „*Kaán Károly* nevét nem kell külön megörökíteni; azt közéleti működésével és irodalmi munkásságával a magyar erdészet legkeményebb sziklájába ő maga véste be, nevét susogja a ma már több, mint százezer hold alföldi erdő, amelyet az ő hívó szava keltett életre és hozzánk, akik ma róla emlékezni jöttünk össze, a magyar erdők zúgásából az ő szava szól: a Kárpátokat szétszabdalni csak ideig-óráig lehet, azok egysége oszthatatlan és örök.”

Lády Géza 1954-ben azt emelte ki, hogy *Kaán Károly* korát messze megelőző politikai felvilágosultsággal, éleslátással és harcos kiáltással bírálta mind az állami, hitbizományi és egyházi, mind a magán- és birtokossági erdők kezelése és használata terén évszázadunk elején fennállott visszasságokat.

Madas András 1958-ban *Kaán Károlynak* azt a koncepcióját húzta alá, hogy az egyetlen kiút az, hogy „... az erdővagyont az állam őrzi, az erdei termelést az állam intézi és látja el, és az erdei termékeket az állam értékesíti...”.

Oroszi Sándor 1985-ben — többek között — *Kaán Károly* interdiszciplináris szemléletét hangsúlyozta. Így ír erről: „... A szorosabban vett erdészetten kívül a természetvédelemben és a vízügyi kérdésekben is alapvető volt munkássága. Az a szakterület éppúgy sajátjának tekinti *Kaán Károlyt*, mint az erdészet. Ő ismerte fel elsőként, hogy az erdészet ügyét más, rokon ágazatokkal kell összekapcsolni, a felmerülő feladatokat együtt kell megoldani. Igaz, az alföldi erdők, a természetvédelem és a vizek kérdése újabb és újabb nehéz-

ségeket, feladatokat ró ránk, de *Kaán Károly* munkássága alapot ad ma is megoldásokra.”

Kaán Károly valódi és maradandó tudományos tevékenységének értékét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy az egymástól alapvetően eltérő társadalmi rendszerekben egyaránt felismerték és méltányolták munkásságát. De így van ez a szellemi élet minden valódi nagy alkotójával, akik túléltek a napi politika kisebb-nagyobb buktatóit, és minden generáció számára tudnak időtálló értéket felmutatni. *Vörösmarty Mihály, Kazinczy Ferenc, Arany János, Kőrösi Csoma Sándor, Madách Imre, Eötvös József, Jókai Mór, Illyés Gyula*, vagy a természettudósok közül *Bólyai Farkas, Eötvös Lőránd, Jedlik Ányos, Kandó Kálmán, Jávorka Sándor, Szentgyörgyi Albert* és mások munkássága is ilyen időt-

Mit kell az erdésznek ismernie?

A múlt évi denveri (USA – Colorado) erdészeti oktatási konferencia a címben feltett kérdésre válaszként az átfogó problémákat sorolta fel, amelyek megoldására fel kell készülnie az erdész-társadalomnak és a szakképzettséget is ezekhez kell igazítani. Ezek a következők:

- globális erdőterület-csökkenés, környezeti degradáció és a globális felmelegedés,
- a biológiai sokféleség csökkenésének megakadályozása,
- az erdei termékek iránt megváltozott igények kielégítése,
- a természetes élővilág megőrzése,
- olyan természetési és termelési gyakorlati megoldások kialakítása, amelyek a környezetet és a természetes élővilág életterét nem rontják,
- az erdők egészségi állapotának megőrzése,
- a szociális, üdülési és természetési igények megfelelő összehangolása.

A felsoroltak megoldásához legalább a következő szakterületeken kell az erdésznek jártasnak lennie:

- parkok és üdülési lehetőségek megteremtésére irányuló gazdálkodás,
- rendszeres erdőgazdálkodás,
- kormányzati szabályozások,
- műszaki ismeretek és távérzékelés,
- hidrológia,
- városi zöldfelület-gazdálkodás,
- új termékek létrehozása és feldolgozása.

(Forest Resource Management in the 21st century: Will forestry education meet the challenge?)

Ref.: dr. Szodfridt István

Rendeződik az erdők sorsa a volt NDK területén

Az 1990. évi vagyonügynökségi törvény végrehajtásaként a volt állami erdőgazdasági üzemek és erdőrendezőségek vagyona átmenetileg a vagyonügynökség kezelésébe került. (Valamennyi erdő, kerekben 1000 mellékküzem és 1000 erdészlakás.) Az 1991 végéig végrehajtott erdőleltározás összesen 1962 eha erdőt mutatott ki, aminek 61%-a 1945 előtt tartományi, 12%-a községi, 1%-a szövetségi és 25%-a egyéb volt.

A részletes felvétel alapján megindult idén az erdőtulajdon restitúciója, elsősorban a tartományok vonatkozásában. A községek részére március elejéig már 18 eha-t adtak vissza, év végéig 100 eha-t, a maradékot 1993-ban adják. A restitúciós területek levonása után mintegy 450–500 eha erdő marad privatizálásra. Erre már 600 ajánlatuk van, közte 260 korábbi tulajdonos. A privatizálás vezérelve életképes és változatos üzemegységek képzése legalább 500 ha kiterjedéssel. A főfafajok vonatkozásában: EF 2–4 eha, LF 1,5–3 eha, B/T 1–2 eha között. Szétszórt, kis parcellák esetében területrendezésről lehet szó. A vételár a forgalmi értékhez igazodik. Ilyennek hiányában tekintetbe kell venni a várható jövedelmet, hogy a törlesztésre fedezetet adjon. A privatizálás előreláthatólag hosszabb időt vesz igénybe, azért ezt a feladatot rövidesen egy földértékelő és -forgalmi szervezet feladatává teszik.

(DER WALD 1992. 5. Ref.: Jérôme René)

álló. Ők is a Magyar Tudományos Akadémia tagjai voltak, akárcsak *Kaán Károly*.

Talán megengedik nekem azt az elfogultságot, hogy először *Kaán Károly* és az Akadémia kapcsolatával foglalkozzam. Mint már említettem, 1924-ben választották meg levelező tagnak. Mondhatnám azt is, hogy elég későn. *Kaán Károly* akkor már 57 éves volt, és jelentős szakirodalmi tevékenység állt mögötte. Abban az évben összesen hét levelező tagot választott az Akadémia. Rajta kívül a költő *Jakab Ödön*, a nyelvtörténész *Jakubovich Emil*, az irodalomtörténész *Kékly Lajos*, a statisztikus *Kenéz Béla*, az elmegyógyász *Moravcsik Ernő Emil* és a művészettörténész *Petrovics Elek* lett az Akadémia tagja.

Miért nem lett *Kaán Károly* sohasem az Akadémia rendes tagja? Hiszen még 16 évig élt és alkotott. Nagy alkotásai közül „A Magyar Alföld” című műve 1927-ben jelent meg. Ezt a munkáját 1929-ben „Az Alföld problémája” című műve követte. A „Természetvédelem és a természeti értékek” című korszaknyitó könyve is a levelező tagság elnyerése után, 1931-ben jelent meg.

Külön érdekes bűvárokodást jelentene keresni a feleletet arra, hogy miért nem nyerte el *Kaán Károly* az

Akadémia rendes tagja címét. Valószínű, hogy a hibát az Akadémia vezetésének egyoldalú szemléletében kell keresni. A szervezeti keretek sem kedveztek a természettudományok és a műszaki tudományok képviselőinek. A két világháború között a tagság három osztályhoz tartozott: a nyelv- és széptudományi osztályhoz, a bölcséleti, társadalmi és történeti tudományok osztályához, valamint a matematikai és természettudományok osztályához. A tagság zöme a mai értelemben vett társadalomtudományokhoz tartozott.

Kaán Károly levelező tagsága idején, vagyis 1924 és 1940 között az esztéta *Berzeviczy Albert* és a történész *Habsburg József* főherceg voltak az elnökök, illetve a jogtudós *Balogh Jenő* és az irodalomtörténész *Voinovich Géza* voltak a főtitkárok. Bizonyára mindnyájan távol álltak az erdészeti tudományok gondolatvilágától.

A Magyar Tudományos Akadémia első évszázada című kétkötetes könyv az intézmény alapítása századik évfordulója alkalmával tartott előadásokat publikálta. Összesen 23 előadás került be ebbe a kiadványba, ezek között a 22. előadást *Kaán Károly* írta „A Magyar Tudományos Akadémia és az erdőgazdasági tudományok” címmel, a 23. előadást pedig *Sigmond Elek*: „A Magyar Tudományos Akadémia és a mezőgazdasági tudományok”.

Kaán Károly tanulmányához még visszatérek, csak a történelmi-gazdasági háttér jellemzésére említem meg, hogy három évig tartott, amíg a gyűjteményes kötet megjelent, mert igen nehéz anyagi gondokkal küszködött akkor az Akadémia. A publikálás bizonytalanságain *Széchenyi István* unokáinak adományai segítettek, nevezetesen gróf *Teleki Tiborné Széchenyi Alice* és gróf *Károlyi Lajosné Széchenyi Hanna* vállalták a publikálás költségeit. A könyv ennek ellenére csak 1928-ban jelent meg.

Egyébként a centenáriumi ünnepséget 1925. november 3-án tartották. Ezt megelőzően a nemzetgyűlésen *Széchenyi István* haza iránti érdemeit iktatták törvénybe, amit az Akadémia indítványozott. A százados ünnepen *Klebensberg* kultuszminiszter azt fejtegette üdvözlő beszédében, hogy a mai tudományosság egyik nagy veszélyének, a tudományok rendkívüli elágazásának és specializálódásának idején milyen hatalmas és összetartó szerep jut az Akadémiának.

Berzeviczy Albert ünnepi beszédében az Akadémia anyagi helyzetének taglalása nagy helyet foglalt el, kiemelve az államtól és a társadalomtól kapott pénzügyi segítség jelentőségét.

Most térek vissza *Kaán Károly* tanulmányához, amely tehát a centenáriumi kiadványban található.

Nagyon érdekes indítással kezdi az előadást *Kaán Károly*, *Hóman Bálint*ra hivatkozva. Idézem őt:

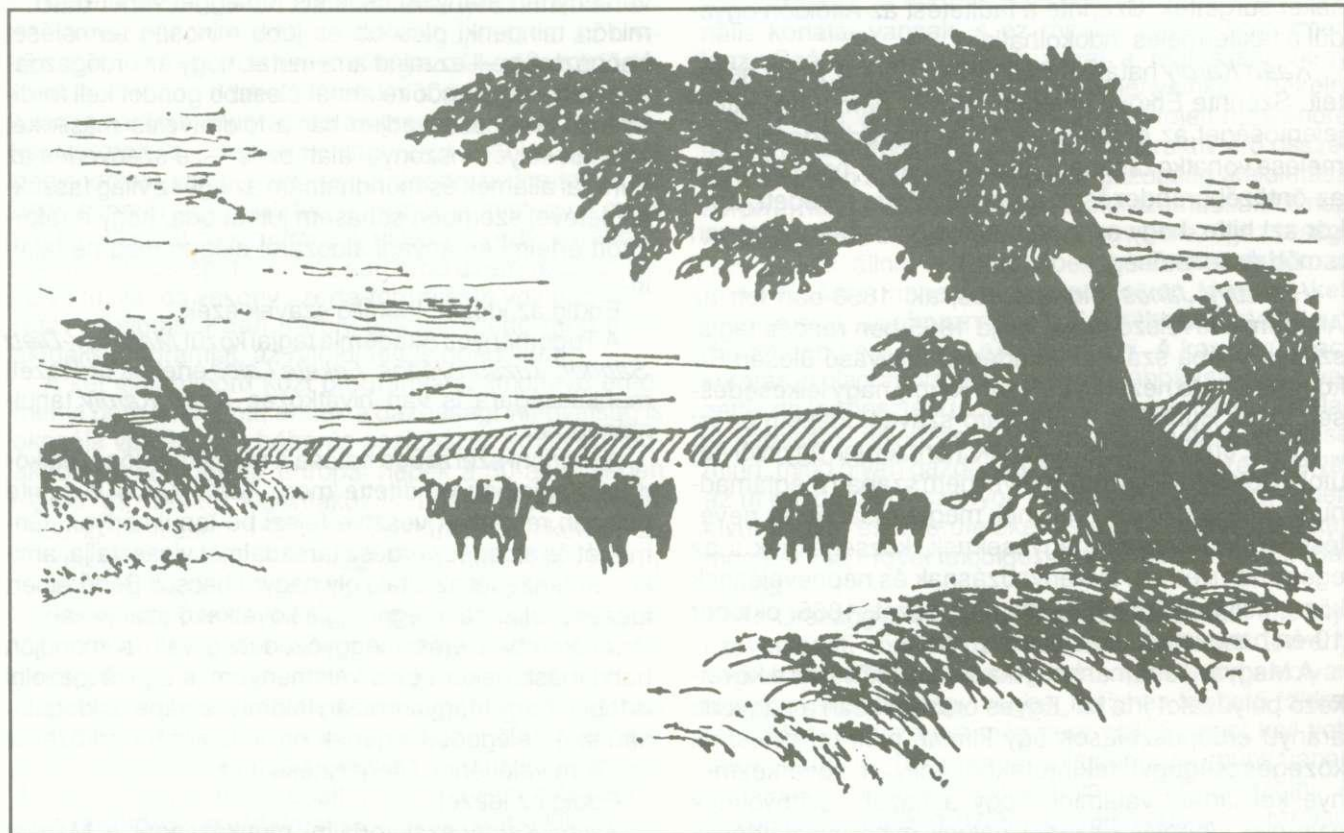
„... Néha még ma is találkozunk a tájékozatlanoknak azzal a helyt nem álló megállapításával, hogy Ázsiából a magyar nem hozta magával az erdő szeretetét, és így csak természetes, hogy idők során nomád hajlamaiknak főleg az Alföldön az erdő is áldozatul esett.

Ez a megállapítás mindenestre téves!

A honfoglaló magyarok kifejezetten szerették az erdőt is. A gyepű elvében a nemzetvédelem egyik legjelentősebb és mindenképpen konzerválni kívánt tényezőjének, emellett pedig vadászati kedvtelésük s ezzel pihenőnapjaik nemesen szórakoztató helyének tekintették az erdőt.

Szent István király államalkotó zsenije a honfoglaláskor lakatlan, meg nem szállt, a nemzetségeket elválasz-

Kaán Károly leírja azt az első esetet is, amikor a Magyar Tudományos Akadémia neve kapcsolatba került a magyar erdészeti tudományok fejlesztésével. A helytartótanács 1862-ben kelt leiratában kívánatosnak tartotta, hogy az Országos Magyar Gazdasági Egyesület egyfelől a Magyar Tudományos Akadémiával, másfelől a Magyarországi Erdészeti Egyesülettel (ez volt a német származású erdészek társasága) szövetkezze

tó és az országhatárt képezett erdőket királyi tulajdonba fogadta. Ezzel azokat a legfőbb hatalom gazdasági alapja egyik fontos tényezőjévé tette és egyben királyi oltalmába vette..." Eddig az idézet.

Kaán Károly részletesen kifejtette *Széchenyi István* nézeteit az erdőgazdálkodásról. A Magyar Tudományos Akadémia lángeszű megalapítójának nemes lelke — írja *Kaán Károly* — telve volt a természet, s benne az erdő szeretetével. Azt vallotta, hogy minden gyönyörnek és nemesnek kútforrása a természet, s nagyon lehangolta, hogy nálunk annyi hibát követnek el a természet rendje ellen és hogy annyira megzavarják az erdőpusztítások és egyebek is a természet háztartásának egyensúlyát. *Széchenyi* sürgette a szénbányászat fejlesztését, hogy ezzel is csökkentsék a felesleges mértékű fatüzelést. *Széchenyi* — írja *Kaán Károly* — teljes mértékben átértékelte és minden vonatkozásában méltányolni is tudta az erdők nagy és hovatovább emelkedő közgazdasági jelentőségét, az erdők fokozottabb védelmének nagy szükségét, az erdőügyek minden irányú nagyobb felkarlását.

és ily módon mielőbb összeállíthassa az erdészeti műszótárt, mint a magyar erdészek kiképzésének, de a magyar erdészeti irodalomnak is egyik legfőbb segéd-eszközét.

Kaán Károly tanulmányában bírálta *Divald Adolf* erdészeti szakíró — egyébként 1864-ben lett az Akadémia levelező tagja — erdőhasznosítási nézeteit. *Divald* ugyanis csak a feltétlen erdőtalajon álló erdőket kívánta fenntartani hazánkban. Nem mérlegelte eléggé az erdőnek a természet egyensúlya biztosítására kiható jelentőségét és ezért nem látta szükségesnek azt sem, hogy az ország területén a mezőföldek erdőkkel váltakozzanak.

Az 1863. évi rendkívüli méretű aszály igen nagy károkat okozott az országban. A bajok okainak kutatása akaratlan is előtérbe került s a közvélemény a vízszabályozásoknak és a lecsapolásoknak, valamint az erdőpusztításoknak tudta be a bajok eredő okát, s az erdőpusztítások megakadályozását és az erdőtelepítéseket sürgette.

Ilyen előzmények után tartotta meg *Érkövy Adolf* a Magyar Tudományos Akadémia 1864. október 3-i ülésén székfoglaló előadását „Az erdők mint esőzési tényezők az Alföldön” címmel. Érkövy szerint az Alföldön tapasztalható aszályos bajok olyan természetű hatások következményei, amelyekre az erdők jelenléte vagy hiánya semmiféle befolyással nincs. Ellenezte azokat az irányzatokat, amelyek az Alföldön a szárazság okozta bajok ellensúlyozására erdőtelepítéseket és faültetéseket sürgettek. Szerinte a faültetést az Alföldön egyedül a fakitermelés indokolhatja.

Kaán Károly határozottan bírálta Érkövy Adolf nézeteit. Szerinte Érkövy tévedett, amikor nem tulajdonított jelentőséget az erdőnek az Alföld mezőgazdasági termelése vonatkozásában. Érkövy érdeme, hogy sürgette az öntözőberendezések fejlesztését, de tévedett, amikor azt hitte, hogy az egész Alföld öntözésére megvan a mód és lehetőség.

Hunfalvy János földrajztudós, aki 1858-ban lett az Akadémia levelező tagja, majd 1865-ben rendes tagja, szintén vitába szállt az Akadémia felolvasó ülésén Érkövy és Divald nézeteivel. *Kaán Károly* nagy lelkesedéssel idézi Hunfalvy János záró szavait. Idézem én is: „... Én az erdőt nemzeti tőkének, nemzetünk úgyszólván utolsó tőkéjének tartom, melyet nem szabad megtámadnunk, eltékoznunk, melynek megtartásában és nevelésében kormánynak, egyeseknek, községeknek s az egész nemzetnek, törvényhozásnak és népnevelésnek közre kell működniük.” Eddig az idézet. 1865. október 10-én hangzottak el ezek a szavak.

A Magyar Tudományos Akadémia 1874-ben a következő pályázatot írta ki: „Egyes országokban a nagyobb arányú erdőpusztítások úgy klímái, mint termelési és közegészségügyi tekintetéből milyen következményekkel jártak, valamint, hogy a hazai viszonyoknak ezirányú elbírálása szerint nálunk minő intézkedések lennének kívánatosak a kérdés megfelelő szabályozásához?”

Négy pályamunka érkezett be és a pályadíjat *Galgóczy Károly* mezőgazdász nyerte el, akit egyébként 1858-ban levelező tagnak választottak meg. A pályamű a következő címet viselte: Az erdő a természet és a mezőgazdaság háztartásában.

Kaán Károly tanulmányában nagy elismeréssel ír *Bedő Albert* erdész (később, 1880-ban az Akadémia levelező tagja) 1875. évi cikkéről, amely az „Erdészeti értékeink megóvása” címet viselte. Mindezek a szellemi termékek egy új erdészeti törvény koncepcionális részét szerették volna megalapozni.

Hosszas vajúdas után, 1878-ban született meg az új erdőtörvény. A tudományos szakértők álláspontját a kormányzati szakigazgatás nem hagyta teljes mértékben érvényesülni. A tervezetet többször átdolgoztatták, az állami szerepvállalást jelentősen csökkentették. De ezen hiányosságok ellenére is pozitívan értékelték *Kaán Károly* is ezt a törvényt.

Nagy tisztelettel és szeretettel ír *Kaán Károly* arról a jelentős szellemi hatásról, amit *Bedő Albert* akadémikus és 1881-től országos főerdőmester fejtett ki. Nem tudok ellenállni, hogy ne idézzem én is, akárcsak *Kaán Károly*, *Bedő Albert* 1886-ban megjelent sorait.

„... A földművelés Európában a megélhetés harcát vívja, mezőgazdasági és állattenyésztési részének helyzete hazánkban és egész Európában válságos. A világ búzatermő földei szaporodnak s hazánk a nagy világversenyben aránylag csak kis tömeggel vehet részt, s midőn mindenki olcsóbb és jobb minőségű termelést hangoztatja; — ez mind arra mutat, hogy az erdőgazdasági művelés teendőire annál élesebb gondot kell fordítani, mert szenvedjen bár a földművelés másik két ágának súlyos viszonyai alatt ez is —, e szenvedés az európai államok és mondhatnám az egész világ faszükségletével szemben sohasem juthat oda, hogy a ráfordított értelmi és anyagi áldozatot eléggé meg ne találja...”

Eddig az idézet. Időtálló szavak ezek.

A Tudományos Akadémia tagjai közül *Mágoecsy-Dietz Sándor*, *Tuzson János*, *Fekete Lajos* értékes erdészeti munkásságára is van hivatkozás *Kaán Károly* tanulmányában.

A trianoni szerződés hatása a magyar erdőgazdálkodást alapjaiban rendítette meg. *Kaán Károly* is szinte teljesen reményét veszve fejezi be tanulmányait. Önmagát és az egész erdész társadalmat vigasztalja, amikor értekezését az általa oly nagyra becsült *Bedő Albert* idézésével zárja, mégpedig a következő szavakkal:

„Lelkemben erős meggyőződéssé vált, s mondjon bárki mást, nekem ez a véleményem, s a jövő igazolni is fogja, hogy Magyarország földműves népe boldogulásának és elégedettségének egyik legfőbb eszköze az erdők művelésének kiterjesztése lesz.”

Eddig az idézet.

Kaán Károly szakirodalmi munkásságát a Magyar Tudományos Akadémia több díjjal is jutalmazta. Az „Erdőgazdasági politikai kérdések” című tanulmányát 1922-ben tüntette ki az Akadémia. A „Magyar Alföld” című munkáját 1928-ban a *báró Komfeld Zsigmond Alapítvány* díjával, „Az Alföld problémája” című művét pedig 1932-ben a *Weisz Fülöp Alapítvány* díjával jutalmazta. Megkapta továbbá a *Vitéz József* díjat is a „Természetvédelem és természeti emlékeink” című könyvéért. Halála után ítelték oda neki a Serbán-díjat.

Vajon, ha elővesszük a modern környezetvédelem olyan kulcsszavait, mint globális szemlélet, természeti és társadalmi összefüggések, erőforrás-gazdálkodás, fenntartható fejlődés — találunk-e *Kaán Károlynál*, ha szavakban nem is, de szellemében hasonló gondolatokat, irányzatokat? A válasz egyértelműen az, hogy igen. *Kaán Károly* szellemi öröksége túllépi korának problémáira való válaszkeresés időhatárait, és a 21. század felé tartó generációknak is juttat maradandó értékeket.

A nagy tudós és a kiváló köztisztviselő emléke előtt őszinte tisztelettel hajtok én is fejet.

DR. LOVÁSZY CSABA

FM helyettes államtitkár előadása

Dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter úr képviselőjében köszöntöm a konferencia résztvevőit. Megtiszteltetésnek tekintem, hogy a minisztérium képviselőjében néhány gondolatot kifejtethetek ezen a kiemelkedő jelentőségű rendezvénysorozaton.

Kaán Károly egykori földművelésügyi államtitkár, erdőmérnök, az erdészeti politika megújításával az I. világháború után írta be nevét erdőgazdálkodásunk történetébe. A trianoni békeszerződés rögzítette Magyarország új határait, mely során az ország jelentős területeket veszített, s e területek nagyrészt erdőkkel borított hegyvidékek voltak, melyek korábban biztosították az ország iparfa szükségletének zömét. A mintegy 9 millió hektár erdőből megmaradt 1 millió ha erdő korábban alárendelt szerepet játszott, sarj erdő üzemmódban kezelve tűzifa- és vékony szerfa-termelésre volt nagyrészt alkalmas. Kaán Károly ekkor hirdette meg máig aktuális programját, az Alföldfásítás gondolatát.

A két világháború közt programja számottevő eredményt nem hozhatott, ennek a gazdasági világválság is okozója volt és az a háborús pszichózis, amelyik megakadályozta, hogy az európai népek a 30-as években békés gazdasági kibontakozás útjára léphessenek. 1938-ig összesen 150 ezer hektárral növekedett az ország erdőterülete. A II. világháború után Kaán Károly szellemi örökségén nevelődött erdésztársadalom már nagyobb sikert ért el ennek az elképzelésnek a megvalósításában. Meg kell mondani, hogy a kibontakozást lehetővé tette az erdők állami tulajdonbavétele is.

E négy évszázad során az ország erdőterületét több mint 50%-kal sikerült megnövelni, közel 600 ezer ha új erdőt telepítettünk, ezen belül az Alföld erdősültsége 4,7%-ról 12%-ra emelkedett. Ezért a teljesítményéért a magyar erdésztársadalmat és mindazokat, akik e nagy munkában részt vettek, elismerés és köszönet illeti.

Időközben világviszonylatban ráébredtek a tudósok, hogy az erdő termelési funkciója jelentőségét tekintve szinte eltörlődik az erdő védelmi és közjóléti szolgáltatásai mellett. A történelmi tapasztalat arra int bennünket, hogy az elmúlt évezredekben elbuktak azok a birodalmak, amelyek erdőségeiket felélték és kiirtották — gondoljunk csak a földközi tengeri kultúrákra —, gazdasági összeomlásuk egyik jelentős tényezője éppen erre vezethető vissza. Napjainkban az emberiség kritikus határhoz érkezett. Az ember évszázadok során oly mértékben avatkozott be a természet életébe, hogy ma már a természetet nem hagyhatja magára, nem engedheti el a természet „kezeit”, mert ez kiszámíthatatlan folyamatokat indíthat el. Sőt, egyesek szerint e folyamat az emberiség, a Föld tragédiáját eredményezhetné. Az emberiség léte függ többek között attól, hogy meg tudja-e menteni a már kiirtott állományokat.

A magyarországi változások ma alapvetően új helyzetet teremtettek és ha valaha, ma múlhatatlan szükség van kaánkárolyokra, akik biztos kézzel jelölik ki azt a szakmai irányt, azt a szűk mezsgyét, amelyen halad-

nunk kell az ország felemelkedése érdekében. Magyarország visszanyerte szuverenitását és gazdasági függetlenségét, elfoglalta az őt megillető helyét az európai államok családjában, azonban a realitás síkján kell maradnunk a helyzetünk megítélése tekintetében. A népek barátságának, a nemzetközi segítségnyújtásnak racionális korlátai vannak, s ez minden népre egyformán igaz. Számot kell vetnünk azzal a realitással, hogy országépítő munkánk során eredményeinket értékelni fogja a világ, de esetleges kudarcaink felett napirendre tér. Ezt felismerve minden józan konstruktív erő összefogására van szükség. A magyar gazdaság átalakítása során új helyzetekkel, új fogalmakkal szembesülünk nap mint nap. Nem elég azt tudnunk, hogy a mezőgazdaságnak át kell állnia a fizetőképes kereslettel találkozó ártermelésre, hanem ehhez sok olyan tényezőt kell megismerni, alkalmazni, mellyel korábban számottevő mértékben nem kellett szembenézni. A korszerű piacutatás, a piaci információk gyors továbbítása, a környezettiszta termelési technológiák bevezetése, a tárolási kapacitás növelése, a csomagoláskultúra emelése mind, mind olyan gazdasági szempontrendszer, melyet az új gazdasági viszonyok között nem lehet figyelmen kívül hagyni és e területeken is szinte napok alatt kell megfeszített erővel feldolgoznunk évtizedes lemaradásunkat.

Az Országgyűlés által elfogadott kárpótlási törvény, szövetkezeti törvény, szövetkezeti átmeneti törvény végrehajtása során a mezőgazdasági szektorban olyan tulajdonváltás megy végbe, melyhez fogható földreform Magyarországon még nem volt. Számot kell vetnünk azzal is, hogy az új tulajdonosok munkájának segítésére meghatározott irányokat kell felvázolni. A gazdaságba történő direkt beavatkozást az agrárpiaci rendtartási törvény váltja fel, melyet reményeink szerint a parlament hamarosan tárgyalni fog. Ez a törvény a terméktanácsok bevonásával új lehetőségeket biztosít a gazdaság szereplőinek, feltételezve azonban azt is, hogy a termelők területén is szemléletváltás valósul meg. Kiemelten fontos, hogy újra kell fogalmaznunk a

A trópusi erdők fogyásának ijesztő fokozódására hívta fel a figyelmet az ENSZ táplálkozási és mezőgazdasági szervezetének vezérigazgatója. Az elmúlt évvel zárult tíz év alatt az azt megelőző hasonló időszakban nyilvántartott 94 ezer km²-rel szemben a fogyás 168 ezer km²-t tett ki. Élen járt ebben Afrika 1,7%-kal, követte ezt Ázsia 1,4%-kal és a mindössze 0,9%-ot felmutató Latin-Amerikában egymagában is 74 ezer km²-t tett ki. Amíg 1980-ban a fogyást a szervezet átlagosan 0,6%-ra irányozta elő, ez végül is kerekén megduplázódott és évente 17 millió hektáryi erdő pusztulását jelentette. A fő ok: a népszaporodás és a szegénység.

(AFZ. 1990. 50.: Ref.: Jérôme R.)

AZ ALFÖLD FÁSÍTÁSÁÉRT ALAPÍTVÁNY ALAPÍTÓ OKIRATA

Püspökladány Város Önkormányzata az alföldi területek fásítása érdekében Alapítványt hoz létre.

1. **Az Alapítvány neve:** Az Alföld Fásításáért Alapítvány
2. **Az Alapítvány székhelye:** Püspökladány
Címe: Bocskai u. 2. 4150.
3. **Az Alapítvány célja:**
—Az alföldfásításban kimagasló munkát végzők (természetes és jogi személyek) elismerése,
—az alföldfásítás eszméjét reprezentáló kiadványok finanszírozása,
—az alföldfásítással kapcsolatos tudományos tanácskozássok támogatása.
4. **Az Alapítvány vagyona:**
 - a) Az Alapítvány induló tőkéje 100 000 Ft.
 - b) Az Alapítvány vagyona felett az Alapítvány kuratóriuma rendelkezik.
 - c) Az Alapítvány céljait és működésének költségeit az Alapítvány jövedelméből kell biztosítani.
5. **Az Alapítvány vagyonának felhasználási módja:**
Az Alapítvány a mindenkori alaptőke hozadékának felhasználásával kívánja elérni céljait.
Megszerezhető támogatás formája: anyagi támogatás, alapítványi díj.
6. **Az Alapítvány szervei:**
 - a) Az Alapítvány kuratóriuma az Alapítványhoz csatlakozó polgármesterekből áll.
 - b) A kuratórium elnököt és alelnököt választ.
Az elnök és az alelnök feladatát tiszteletdíj nélkül látja el.
 - c) Az Alapítvány igazgatóját és gazdasági vezetőjét a kuratórium meghatározott időre bízza meg.
Tevékenységükért tiszteletdíjban részesülnek.
7. **Az Alapítvány működése:**
A kuratóriumot az elnök szükség szerint, de évente legalább kétszer köteles összehívni. A kuratórium tagjainak legalább fele írásban kezdeményezheti az ülés összehívását.
8. **Az Alapítvány képviselői:**
 - a) Az Alapítvány képviselőjét a mindenkori elnök vagy alelnök, illetve felhatalmazás alapján az Alapítvány igazgatója látja el.
 - b) Az alapításkor az Alapítvány elnöke *dr. Tóth Albert* országgyűlési képviselő, alelnöke *dr. Farkas Dezső* polgármester.
9. **Az Alapítványhoz való csatlakozás:**
Az Alapítvány nyitott és nyilvános, ahhoz bármilyen természetes vagy jogi személy csatlakozhat, aki az Alapítvány céljával egyetért.
A csatlakozásról a kuratórium dönt.
10. **Vegyes rendelkezések:**
 - a) Az Alapítvány bankszámlája felett az elnök, az alelnök és az igazgató, illetőleg a gazdasági vezető jogosult rendelkezni.
 - b) Az Alapítvány az Alapító Okirat bírósági nyilvántartásba vételével jön létre, s a mindenkori hatályos jogszabályok rendelkezései szerint szűnik meg.
 - c) Az Alapítvány megszűnésével annak vagyona az alapítók tulajdonába kerül, amelyek ezt csak a létesítéskor meghatározott célokra használhatják.

Püspökladány, 1992. május 26.

Dr. Farkas Dezső
polgármester

kor követelményei szerint a természetvédelmi felfogásunkat, az erdőről, a vadászatról kialakult szabályrendszerünket is.

Nagy jelentőségű kezdeményezésként értékelhetjük az Alföld szempontjából, hogy az Országgyűlés az Alföld egyes időszaki környezetvédelmi, tájvédelmi és tájhasznosítási kérdéseiről határozatot hozott és felkérte a kormányt, hogy a korábbi és jelenlegi kutatási eredményekre alapozva, az ökológiai elvek és ökonómiai érdekek egyeztetésével dolgozza ki a térség rövid- és hosszútávú tájvédelmi és tájhasznosítási koncepcióját. A kormány a felkérés végrehajtásaként határozatban intézkedett a részfeladatok tárcák közötti felosztásáról. A földművelésügyi tárca elsődleges felelőse a termőföld, a talajtermékenység romlásának megakadályozása, a vízgazdálkodási és termőföld hasznosítási koncepció kidolgozásában 1994. és 2000. közötti időszak tekintetében. A tárca közreműködik az Alföld rövid- és hosszútávú területfejlesztési koncepciójának elkészítésében, a tájrendezési tervek összeállításában, a Tiszató tágabb térségeként meghatározott terület tájrendezési tervének összeállításában és még számos olyan kérdésben, melyet az idézett kormányhatározat feladatként határozott meg. A mintegy 4,3 millió hektáron a 11 mezotájtermelési körzetre kiterjedő Alföld-program kiemelkedő feladatai a következők:

- a meglévő infrastruktúra vizsgálata,
- a talajvíz, a víz, az élővilág állapotának feltárása,
- a kormány agrárprogramjának területi adaptálása,
- a termőföld minőségének megőrzését szolgáló szabályozórendszerek kialakítása,
- az erdősítési irányelvek kidolgozása,
- a beruházási költségek becslése, a feladatterv és a megvalósítás ütemezésének elkészítése.

A földművelésügyi tárcára háruló feladatok végrehajtására vonatkozó munkaterv az Alföld-programot koordináló tárcaközi egyeztető fórumon, továbbá a Magyar Tudományos Akadémia agrártudományok osztályával egyeztetésre került, és ezt a munkatervet a minisztérium vezetői értekezlete jóváhagyta. E feladat végrehajtása összehangolt munkával tehát megindult, ugyanakkor a térségben lakó és dolgozó emberek nem várhatnak 2–3 évet arra, hogy a kormány által elrendelt fejlesztési környezetvédelmi elképzelések megszülessenek. A támogatások leépítésével a mezőgazdasági termelés sok területen ráfizetéssé vált, ezért e területek alternatív hasznosítását, ésszerű szerkezetváltását mielőbb be kell indítani.

Az elmaradott térségek felzárkóztatását és munkahelyteremtést szolgáló területfejlesztési támogatásról szóló kormányrendeletek közül két tőpontot szeretnék kiemelni. Az egyik, az ültetvényerdő-telepítés támogatása a mezőgazdasági művelési ágú földterületen. Ennél hangsúlyozni kell, hogy a 70%-os támogatás a vonatkozó rendelet aktuális egységeire utal. Az ÁFI-hoz benyújtandó pályázatnak tartalmaznia kell a helyileg illetékes erdőfelügyelőség egyetértő nyilatkozatát. Ezzel szeretnénk biztosítékot nyerni arra vonatkozó-

an, hogy a termőhelyet optimálisan hasznosító fafajjal kívánják erdősíteni. Ez a lehetőség azért jelentős, mert az ún. „ültevényerdők” megtermelt fája segíthet a természetes erdők megkímélésében. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a munka megkezdése előtt megfelelő piacutatást kell végezni.

Kétségkívül import-energia megtakarítást jelenthet az ún. „energiaerdők” létesítése is, de az ezt hasznosító felhasználókat célszerű előre feltérképezni, azaz a megtermelt energiafa elhelyezését előre biztosítani.

Általánosságban hangsúlyozni kell, hogy a korábbi, esetenkénti rossz gyakorlattal ellentétben még a termék előállítás előtt célszerű gondoskodni annak piaci elhelyezéséről. Ez az erdő tekintetében is igaz, bár a környezetvédők nyilván annak is örülnek, ha a létrehozott erdő ellátja védelmi és közjóléti feladatát, de ez önmagában nem nyújt megélhetést a létrehozók számára. A másik kiemelést érdemlő támogatási lehetőség e térségekben az ún. nem mezőgazdasági célú „racionális földhasznosítás”. Ennél a pályázó a fejlesztési költség 30%-át nyerheti el. itt a jogalkotók számolnak pl. vadgazdálkodási célú területhasznosítással a vadászati turizmus elősegítése érdekében, vagy vízközel helyeken horgász-telepek, üdülőfaluk kialakításával, halastavak létesítésével. E fejlesztési támogatásokkal azonban eléggé szűk területen, mindenekelőtt Szabolcs–Szatmár–Bereg, Hajdú–Bihar, valamint Békés megye elmaradt területein élhetnek a vállalkozók.

A célcsoportos erdőtelepítési keret, amelyik szektorsemleges, az egész ország területén igénybevehető. A kormány áprilisban döntött az erdőtelepítési program megvalósítása mellett. Eszerint századunk utolsó évtizedében az ezredfordulóig 150.000 hektár új erdőt kell hazánkban telepíteni. Ebből az elmúlt években 6700 hektár valósult meg és idén még ilyen teljesítménnyel sem számolhatunk a tulajdonosi átmeneti bizonytalanságok, valamint a lecsökkent támogatási keret követ-

keztében. Éppen ezért, a hátralévő években a jelenlegi erdőtelepítési ütem három-négyszeresét kell teljesíteni, s ennek zöme az Alföldet kell, hogy érintse. A helyi illetékes erdőfelügyelőségek kompetensek ezen program megvalósításában, a telepítési tervek elfogadásában, a támogatások odaítélésében, illetve kivitelezések ellenőrzésében. Ez nagy feladat, és ennek végrehajtása felelős munkát igényel.

Szeretném felhívni szíves figyelmüket a komplex térségfejlesztési tervek fontosságára, hiszen e terv nélkül a nagy munkával létrehozott új erdők tartós fenntartása is veszélybe kerülhet. Külön figyelmet érdemel, hogy az Európai Gazdasági Közösséghez történő integrációk után csak a térségfejlesztésben érintett erdőtelepítések kapják meg a közösség által egyébként biztosított erdőtelepítési támogatást.

Szólni kell a Reorganizációs Programról is. Idei költségvetésünk 2 milliárd forinttal kívánja elősegíteni, hogy az átalakult, illetve csőd- vagy felszámolási eljárás alá került termelőszövetkezetek kihasználatlan vagyontárgyai újra, és megfelelő módon gazdaságosan hasznosuljanak. Az új vállalkozók megfelelő üzleti terv birtokában az újrahasznosításra vállalkozhatnak. A 70–75%-os kamattámogatás, illetve a programhoz kapcsolódó Agrárvállalkozási Hitelgarancia Alapítvány által nyújtandó biztosíték reményeink szerint segíthet az agrárágazat területén, és az ehhez is kapcsolódó ipari és szolgáltatató szférában is a kisvállalkozások beindításában, eredményes működtetésükben.

Hazánk egyik legértékesebb, számos területen komparatív előnyöket biztosító része a nagy magyar Alföld. Meggyőződésünk, hogy e térségben végzett eredményes tevékenység meghatározó lehet az ország gazdasági felemelkedésében. Megbocsáthatatlan bűn lenne kihasználatlan parlagterületeket hagyni, elodázhatatlan feladat ugyanakkor a veszteséges tevékenységek felszámolása, az ésszerű szerkezetváltás.

Vélemények a Föld-csúcsról

Az Európai Fiatalok az Erdőkért (EYFA), más mozgalmakkal együtt ellenkonferenciát tartott Freiburgban a Föld-csúcs ideje alatt. Az UNSAID (jelentése: kimondatlan; szójáték a Föld-csúcs angol rövidítésével, az UNCED szóval) névre keresztelt demonstráción többen élesen kritizálták a riói találkozót – tudtuk meg Móra Veronikától, az EYFA képviselőjétől.

A hatalmas befektetések, a felhajtás nem áll arányban az elért eredményekkel. Az előkészítő tárgyalások dokumentumaihoz képest jóval gyöngébb konvenciókat, egyezményeket sikerült csak elfogadni Rióban.

Magát a konferenciát külsőségei miatt sem lehet környezetvédelmi tanácskozásnak nevezni, hiszen a luxus körülmények, a gazdasági erő fitogtatása összeférhetetlen lenne a Föld-csúcs valódi céljaival. Rióban még a nyomornegyedeket is fölszámolták a konferencia miatt, a városban betiltottak minden demonstrációt.

Ezt a konferenciát azok hívták össze, akik felelősek a Föld mai állapotáért, ezért nem is lehetett sokat várni tőlük, figyelemelterelő, lelkiismeret-nyugtató akció volt. Rió nem az utolsó lehetőség a Föld megmentésére, hanem az utolsó próbálkozás a jelenlegi, hibás gazdasági rendszer konzerválására – fogalmazta meg az EYFA legradikálisabb véleményét Móra Veronika.

Végül kifejtette: optimizmusra nincs sok ok. A Föld-csúcsnak aligha lesz közvetlen hatása a magyar szervezetek munkájára.

U. P.